

פרוטוקול מס' 11/ד

מישיבת ועדת-הכנסת ביום שלישי,
ג' בטבת תשט"ו (28.12.1954)
בשעה 9.00

נ ו כ ח ו: י. קליבנוב - סגן יו"ר הכנסת.
ז. שפר - סגן יו"ר הכנסת.

חברי-הוועדה:

- ד. בר-רב-האי - היו"ר
- י. אורי
- ב. אזניה
- ע. איכילוב
- ב. אידלסון
- סיף אדין אלזועבי
- ש. בכה
- א. ברמן
- סאלח חסן ח'ניפס
- ק. כהנא
- א. כלפון
- א. רזיאל-נאור
- מ. טבח (במקום מ. וילנר)
- א. פרי
- ר. צברי
- ב. קמין

מוזמנים:

- מ. ארגוב - יו"ר ועדת החוץ והבטחון (לסעיף א')
- י. דיפתין - חבר
- א. שלגי - ממשרד המשפטים
- י. סחר - המפקח הכללי של המשטרה
- מ. רוזטי - מזכיר הכנסת.
- א. צידון - סגן מזכיר הכנסת.

ח ס ר ו:

- ש. גרידי
- י. הררי
- ש. לורנץ
- ע. סימון
- א. טטופ
- י. רפאל
- ר. פלדמן

א. סדר-היום: שאלת נושא חדש שנתעוררה בוועדת החוץ והבטחון בשעת דיון על חוק להארכת תוקף של תקנות שעת חירום (אזורי בטחון) תשט"ו → 1954. עמ' 3 - 2

ב. ערעורה של סיעת מק"י על החלטת היו"ר והסגנים בענין הצעתה לטה"י על "הידיעות על סו"ס בין הממשלה לממשלות ארה"ב ובריטניה בדבר הקמת בסיסים צבאיים והצבת כוחות מזויינים זרים על אדמת ישראל". עמ' 4 - 3

ג. תלונת סיעת מק"י על פגיעה בחסינותו של חבר-הכנסת מ. טבח עמ' 6 - 10

א. שאלת נושא חדש שנתעוררה בוועדת החוץ והבטחון בשעת דיון על חוק להארכת תוקף של תקנות שעת חירום (אזורי בטחון) תשט"ו - 1954:

היו"ר ד. בר-רב-האי:
ועדת החוץ והבטחון הביאה בפנינו שאלה של נושא חדש שנתעוררה אצלה. יו"ר הוועדה, ס. ארגוב, ימסוד לנו את דבר הערעור.

ס. ארגוב:
בשעת הדיון בחוק להארכת תוקף של תקנות שעת חירום (אזורי בטחון) תשט"ו - 1954, היו-הסתמיות שללא עוררו כל שאלות וספקות. חברי-הכנסת ריפתין ונן-אהרן סעיף האוסר: "עם קבלתו של חוק זה, מתבטל הממשל הצבאי". החוק הנדון אינו דן כלל בממשל הצבאי, והכנסת לא העבירה לוועדה את שאלת הממשל הצבאי, אלא החוק הנוגע לאזורי בטחון בלבד. לכן, אינני חושב שחבר-הכנסת ריפתין רשאי להעתיב בשאלה זו.

י. ריפתין:
אני קורא בחוקים רבים שכתוב בהם: "עם זה וזה מתבטל זה וזה". אין כל חידוש בהצעת. לא האופוזיציה היא שטוענת שממשל צבאי הוא ענין בטחוני, אלא הרוב בכנסת אוטר כך. לכן, אם מדובר באזורי בטחון והממשל הצבאי הוא ענין בטחוני, יש מקום לאחד את שני הדברים האלה, ולבטל את האחד על-ידי קבלתו של השני.

ס. ארגוב:
חוק אזורי בטחון מבוסס על זה שלצרכי בטחון מסוימים אפשר להכריז על אזור מסוים שהוא אזור בטחון, ולפנות ממנו את האוכלוסיה. ועדת החוץ והבטחון חייבת לאשר החלטה זו תוך 10 ימים. אם היא אינה עושה כך - הצו בדבר הפינוי מתבטל. אזורי בטחון כאלה קיימים במדינות רבות, גדולות ואדירות ממדינת ישראל.

אי-אפשר להחליט אגב קבלתו של חוק זה, שמעיה מסוים בחוק אחר מתבטל.

י. ריפתין:
הדברים האלה מבוססים על תקנות שעת חירום. הכוונה היא לשטח של 15 ק"מ מן הגבול בצפון הארץ ו-25 ק"מ בדרום הארץ. מבחינת השטח אין שום פגיעה בענין הממשל הצבאי. הוא לא קובע מסכות שממשל הצבאי. הוא מטפל בהרבה דברים שהממשל הצבאי מטפל בהם - הגבלת תנועה בכנישים וכ" - והמבצעים של החוק הזה מטפלים בדברים אלה. טענתי היא ששני החוקים האלה עוסקים בחומר דומה, ומתוך האחד יכול השני להבטל.

ר. צברי:
האם התחומים שבחוק הנדון מזדהים עם הממשל הצבאי? האם האנשים שהגבלות חלות עליהם מזדהים עם אלה של הממשל הצבאי.

ס. ארגוב:
לא. לפי החוק הזה אפשר להכריז על תל-אביב או חיפה, כאזור בטחון.

ע. איכילוב:
בכל פעם שמאריכים את תוקפו של חוק זה חוזר ושנה הוויכוח. וקשה לי להבין זאת.

אני מבין את חבר-הכנסת ריפתין שהוא רוצה בניטולו של הממשל הצבאי. אבל לא בזה אנו דנים עכשו. אילו היינו דנים במסדים של הממשל הצבאי, גם אני הייתי נתפס ברצינות לבעיה זו ולא הייתי עובר בקלות לסדר-היום. אבל מבני עומדת השאלה אם זה נושא חדש או לא. וכאשר אני בוחן את השאלה מבחינה זו, עלי לאמר שזה נושא חדש.

שאלת נושא חדש כנוע'ח'ב
בדיון בחוק להארכת תוקף
של תקנות שעת חרום (אזורי
בטחון) תשט"ו - 1954.

מ. סנה:

לא אדבר לגוף העניין.

אני פונה בעיקר להגיון ולמצפוני המשפטי של היו"ר. כולנו זוכרים שהכנסת קיבלה החלטה כללית שיש להחליף את תקנות שעת חרום בחוקים קבועים - ומגמה זו מקובלת על הכל. כיצד זה יקרה? על-ידי-כן, שבכל פרשה ופרשה יוחלף חוק לפי תקנות שעת חרום בחוק ישראלי. אף פעם לא יהיה העתק מילולי של תקנות שעת חרום. הנושא צריך להיות דומה במהותו, אבל לא בניסוחו. חבר-הכנסת איכילוב אומר שעניין אזורי בטחון אינו קשור לממשל הצבאי, לחבר-הכנסת דיפתין, יכולה להיות דעה בוגדת לזו. אתם יכולים שלא לקבל את דעתו ולהצביע בגדה במליאת הכנסת. אך הוא רשאי להציע אותה.

א. פרי:

אני זוכר שהיו חוקים שבהם הממשלה הציעה שעם קבלתם של חוקים אלה מתקטלים חוקים אחרים. הביטולים האלה כוללים חוקים קיימים מתקופת המנדט, שהם זהים או עוסקים בחומר דומה לזה. אילו הממשלה הייתה מכניסה לחוק זה סעיף שעם קבלתו של החוק מתבטל חוק מסוים - היה הדבר כשר. אבל חבר-כנסת רשאי להביע את דעתו בשאלה זו. לי אין כל ספק שההסתייגות הזאת שייכת לנושא הנדון.

ש. נבה:

מבחינה פרוצדוראלית אי-אפשר להביא דרך אגב בדיון מסוים עניין שאינו נוגע לו. לכן, אני מציע לקבל את דעתו של יו"ר ועדת-החוק והבטחון.

א. רזיאל-נאור:

זה לא רק נושא חדש, אלא נושא אחר, ואין כל אפשרות לכרוך את שני הדברים האלה יחד. אינני רוצה לאמר אם האנשים המטפלים בשני הדברים מזדהים או לא, אבל ברור שאזור בטחון עלול גם לחול על אזורי שאין בהם ממשל צבאי, ויכולים לנבוע משיקולים בטחוניים שיווצרו באופן מקרי מיותר. למשל, במקרה של שריפה או כלבת. בעניין הממשל הצבאי צריך יהיה לדון בהזדמנות שידונו על דרכיו ופעולתו.

ב. אזביה:

שני הדברים אינם מזדהים משתי סיבות. ראשית, מפני שהשטחים אינם חופפים; שנית, מפני שהדשות הניתנת לשלטונות במקרה של אזורי בטחון היא מסוג אחר מאשר הדשות הניתנת לשלטונות הבטחון באזורי הממשל הצבאי. לכן, אין זהות בין הדברים וזה נושא חדש.

היו"ר ד. בן-רב-האי:

חבר-הכנסת סנה פונה להגיון המשפטי שלי - ואם אני בענה לו, הריני מגיע למסקנה הפוכה משלו. שני הדברים האלה אינם מזדהים וזה נושא חדש.

ה ד ח ל ט

הסתייגותו של חבר-הכנסת י. דיפתין לחוק להארכת תוקף של תקנות שעת חרום (אזורי בטחון) תשט"ו - 1954 - היא נושא חדש.

ב. ערעורה של סיעת מק"י על החלטת היו"ר והסגנים בענין הצעתה לטה"י על "הידיעות על מו"מ בין הממשלה לממשלות ארה"ב ובריטניה בדבר הקמת בטיסים צבאיים והצבת כוחות מזויינים זרים על אדמת ישראל".

היו"ר ד. בר-רב-האי:
סיעת מק"י מערערת על החלטת היו"ר והסגנים בענין זה. סגן יו"ר הכנסת ז. שפר, ימסור לנו את נימוקי הנשיאות בענין זה.

ז. שפר:
אתחיל בהיסטוריה של שאלה זו. היא הובאה כבר לכנסת כמה פעמים בצורות שונות. באוגוסט ניתנה תשובה שלילית על-ידי שר החוץ לשאילתה של חבר-הכנסת וילנר בענין זה. באותה הזדמנות שאל חבר-הכנסת וילנר שאלה נוספת וניתנה תשובה שלילית. כעבור חודש, בספטמבר, ענה שר החוץ על שאילתה של חבר-הכנסת מיקוניס באותו ענין, ונתן תשובה שלילית. לאחר שהכנסת חזרה מן הפגרה, היה ויכוח על מדיניות החוץ וחבר-הכנסת מיקוניס אמר בין יתר הדברים גם את הדבר הזה, והיה ברור באותו ענין עצמו. כתוצאה מן הנרדור המדיני שהיה בכנסת נתקבלה ההחלטה ~~היא~~ שתקבלים לתשומת לב את הודעת שר החוץ.

אחרי כל זה, אין היושב-ראש סבור שיש מקום להעלות עוד הפעם את אותו הענין.

אני אוסיף ואומר: רשאית הכנסת, רשאי כל חבר כנסת שתהיה לו איזו דעה קבועה, שהוא חושב לראוי להעלותה כל שבוע או שבועיים בכנסת. אבל אין זה מחייב את הכנסת ללכת אוטומטית בעקבותיו של אותו חבר. על-כן, אנו חושבים שאין מקום להעלות הצעה זו כיום.

א. ברמן:
מבחינה פורמלית ופרוצדורלית יש לי הזכות להעלות הצעה לסדר-היום בענין שסיעתי חושבת אותו כחשוב מבחינה פוליטית וציבורית. יו"ר הכנסת וועדת הכנסת אינם רשאים לשלול זכות זו. נאמר כאן שכבר הועלו הצעות בענין זה. אנו טוענים שזה ענין חדש. בעתון חשוב אחד בתפרסמו ידיעות על מו"מ בין ממשלת ישראל לבין ממשלת ארצות-הברית וממשלת בריטניה - זה נושא חדש. זה ענין חשוב לא רק בשביל סיעתנו, אלא בשביל כל סיעה אחרת. תחילה שמענו שיו"ר הכנסת דוחה את דחיפות הענין, היום אנחנו שומעים שהוא דוחה לגמרי את האפשרות של העלאת ההצעה לסדר-היום באופן רגיל. זה עובר את הגבול. לא נוכל להסכים לוותר על זכותנו זו.

ס. סנה:
עברו כבר 6 שבועות מן הדיון האחרון בכנסת, ובמ הזמן היה דיון בפרלמנט הבריטי ודיברו ברצינות על אפשרות של החלפת הבטיסים במצרים בישראל. היום יש ידיעה בעתון שקרוסמן נוסף למצרים וישראל כדי לתווך בענין זה. חבר-הכנסת ברמן אומר שהוא מציע להעלות את ההצעה הזאת לסדר-היום. אין אתם חייבים לקבל את הצעתו ולקיים דיון בענין. הוא מבקש רק להציע זאת, ואתם יכולים לדחות את הצעתו.

אי-אפשר לטעון שהדבר הועלה כבר פעמים אחדות בכנסת ובטענה זו לשלול זכות זך מאתנו. הנה, גם את ענין החזיר מעלים לא פעם בכנסת. סותר לנו להציע דיון.

ז. שפר:
הדוגמה של החזיר איננה במקומה, משום שגם בענין זה נהג היו"ר כך. ייתכן שהיה זה נושא לשאילתה, אך לא להצעה לדיון.

נתבקשתי על-ידי אחד מחברי הוועדה לצטט את תשובת שר החוץ לשאילתה של חבר-הכנסת וילנר, אם הוא מוכן להכריז שהממשלה לא תסכים בשום אופן ולא תכנס לשום מו"מ על בסיס צבאי. התשובה היתה: "כבר הודעתי כמה פעמים ששאלה זו לא עמדה ואינה עומדת על הפרק". באותו ענין, בשאילתה של חבר-הכנסת מיקוניס, כעבור חודש ימים, בנוסח זה: "האם קיים הסכם או החלטה של הממשלה בדבר הצבת חיילים בריטיים בנגב או בכל מקום אחר בישראל שפרושה כינוש צבאי בריטי של ארצנו וסיכון בטחוננו?" האם קיים הסכם בדבר צרוף ישראל לגוש הסטרלינג? על זה היתה תשובה: "לשאלה הראשונה - תשובה שלילית; לשאלה השנייה - תשובה

ז. שפר: בזמן האחרון, בשעת הדיון המדיני בחודש נובמבר, נגע בשאלה זו חבר-הכנסת מיקוביץ, והשר ענה בנוסח אחר; שרר אינו מקבל על עצמו לפסוק אם מדיניות זו או אחרת טובה או לא. הוא אינו מסונה על הסדר בכנסת ועל העבודה שלה. הוא אומר שעדין שנשאל אודותו, פעם ופעמיים, אין להעלותו שוב לסדר-היום.

היו"ר ד. בר-רב-האי: אני רוצה להזכיר לכם מקרה דומה בקשר לחידושים של הצעות לסדר-היום בענין בצרת, ואז נאסר שכל זמן שלא מתחדשות עובדות חדשות המצדיקות את חידוש הענין, אין מקום להעלותו מחדש. במקרה זה החידוש היחיד, הן הידיעות שהופיעו בעתונים.

א. פרי: הדוגמאות בענין בצרת אינן נוגעות לכך, כי אז הועלו הצעות לסדר-היום, ואילו בענין הזה, נשאלו שאילתות. אתם יכולים להצביע נגד ההצעה, אבל אין לשלול את הזכות להעלותה בכנסת.

א. רוזיאל-נאור: זאת לא הפעם הראשונה שיש נטייה מסוימת למנוע אפשרות של הצגת בעיות לסדר-היום. שום איש אינו יכול להחליט איזו הצעה היא חשובה ואיזו הצעה אינה חשובה. אני מבקשת שלא תיווצר שיגרה של ביטול הצעות לסדר-היום באופן אוטומטי, ועל כן אני מציע לקיים דיון בעדעור הזה.

ה צ ב ע ה

ברוב של 8 קולות נגד 4 קולות
הוחלט לא לקיים דיון בעדעור.

היו"ר ד. בר-רב-האי: ההחלטה שנתקבלה עכשו אינה קובעת הלכה לגבי העתיד. ברור שבכל מקרה ומקרה אפשר לקיים דיון.

ה ר ח ל ט

לדחות את עדעורה של סיעת מק"י על החלטת היו"ר והסגנים בענין הצעתה לסה"י על "הידיעות על מו"ם בין הממשלה לממשלות ארה"ב וכריטניה בדבר הקמת בסיסים צבאיים והצבת כוחות מזויינים זרים על אדמת ישראל".

היו"ר ד. בר-רב-האי: גם השבוע לא נוכל לדון בתלונת סגן יו"ר הכנסת י. קליבנוב על חבר-הכנסת וילנסקה, משום שהיא חולה. גם בסעיף השני הנוגע לחבר-הכנסת חביבי לא נוכל לדון היום, כי גם הוא חולה.

מכיון שמפקח המשטרה, י. סחר נמצא כאן היום, נוכל לדון בתלונה של סיעת מק"י על פגיעה בחסינותו של חבר-הכנסת סנה, אם סר סחר מוכן לזאת.

י. סחר: אני מוכן.

ג. תלונת סיעת מק"י על פגיעה בחסינותו של חבר-הכנסת מ. סנה:

ס. סנה:

ענין שהיה כך היה. ביום 12 בדצמבר, בשעות לפנות
ערב בחיפה, בככר מסריק, נתקיימה עצרת של סיום הפגנה
נגד חמוש גרמניה. הנימה הארעית היתה מכובדת משא שעליה עמדתי אני ועוד
2-3 אנשים שדיברו, ועוד אשה אחת. מה שקרה באותה ככר לא שייך לעיון הזה.
אני מזכיר את זה כרקע שהמסורה פיזרה בכוח את האספה. אני רוצה להדגיש
דבר אחד שיכול להיות חשוב, שבניגוד למה שאומר החוק, המסורה לא פנתה
תחילה לנשיאות, או אלי, חבר-הכנסת - עלי להגיד שאולי לא הכירו אותי - בבקשה
לפזר את האספה. לא היתה תביעה ולא היתה אזהרה, אלא התחילו לפזר בכוח.
כמובן, שעל נאום לא היה כבר מה לדבר. אני הייתי צריך לנאום והיה לי
מיקרופון ביד, ופעמים אחדות פניתי בקריאה על-ידי המיקרופון, כדי שישמעו
אותו "למסורה": תפסיקו את המכות, תנו לקיים את האספה בשקט. לא היה לזה
ערך והפיזור בכוח ובמכות נמשך. הייתי עד - זה היה רגע לפני הפגיעה
בחסינות, וטוב שהמפקח הכללי של המסורה ישמע גם עדות כזאת ממנו - לזה שעל-יד
האוטו עמד איש קשיש, לפי מראה פניו ראו שהוא איש חלוש, והחזיק בידיו שלט
עם איזו כרזה; הוא עמד בשקט אם כי מסביבו היה רעש. ברגע מסוים ניגש
אחד השוטרים - והאיש עומד בשקט גמור + והודיד לו מכה באלה על ראשו.
האיש התמוטט ונפל. ראיתי הרבה זוועות במלחמה. ברגע זה נזרעזעתי יותר
מאשר הכל, וקראתי במיקרופון "שוטרי ישראל על תכו את ניצולי המחנות".
שמע זאת אחד הקצינים שניצח על הפעולה, וברגע שהוצאתי את זה מפי, כנראה
שהדבר נגע בו, ומיד נתן פקודה "תפסיקו לו את המיקרופון". באותו רגע,
אינני בטוח אם זה אותו האיש שנתן את המכה, אבל נדמה לי שזה אותו איש -
קפץ על משהו באוטו כדי להשתוות בגובה אלי, והוציא מיד בכוח ובהפתעה
את המיקרופון. תפסתי עוד בחוט המקשר את המיקרופון ורגע התאבקתי אתו,
הוא מושך במיקרופון ואני מושך בחוט. בסופו של דבר נסתים הענין שהמיקרופון
נשאר בידו והחוט בידי.

מובן שיכולה להיות פגיעה בחסינות שפגעו בי. כאן
לא אונה לי כל רע. אני לא בא להתלונן, אבל אני חושב שפקודה כזאת של
קצין ופעולתו של השוטר המסתער על חבר-כנסת ומוציא מידו משהו - אם זה
מיקרופון, או אפרון או פיסת ניר בכוח - דבר שאסור לעשותו לשום אורח,
מלבד אם הוא עושה פשע - זוהי פגיעה פיזית.

אין כל דבר המוטל בספק לגבי העובדות האלו. לדעתי
הוצאה בכוח של איזה דבר מידו חבר-הכנסת היא פגיעה בחסינותו. לא אני
באופן אישי, אלא אנחנו כסיעה מכיאים תלונה זו בפני ועדת-הכנסת. ושוב
אני אומר, זה לא רק ענין שלי, זה ענין של הכנסת כולה, אני רק פרודה
אחת מ-120. אם מותר הדבר כלפי, מותר הדבר כלפיך וכלפי כל חבר אחת.
הנה שמעתי שלא המסורה, אלא אחרים פגעו בחבר-הכנסת אורי באחת מן המעבדות.
(י. אורי: לא המסורה, אלא אלה שמגינים על החסינות). אנחנו מוכנים לגנות
בכל לשון של גינוי מעשים כאלה, מפני שהשימוש בכוח ואלימות במלחמה פוליטית
הוא לנו לזרה. אני מודיע בכל האחריות ועל דעת כולם, שאנחנו שוללים
את האמצעים האלה. (י. אורי: אולי תודיע את זה לאלה שעשו את המעשה).
אתה יודע את זהותם? בארצות אנטישמיות נהגו תמיד לאמר שהיהודים עושים
את זה. כך גם כאן.

הענין אינו אישי ולא סיעתי. אנחנו מבקשים מאת
ועדת-הכנסת שתקבע שזאת היתה פגיעה בחסינות ותסיק מזה את המסקנות.
גם המסורה לא צריכה להגין על דבר שלא נעשה כהלכה, והיא צריכה להסיק
מסקנות.

י. סחר: אני רוצה להתחיל קצת יותר מוקדם מאשר האינצידנט הזה
כדי לתת מושג-מה על התמונה.

נתקיימה אספה באחת המקומות הסואנים ביותר, בככר
מאסאריק מול בית התעשייה, ללא נשות המסורה. המסורה בכל זאת נתנה לאספה
להתקיים, והיא לא פיזרה אותה. לאחר זאת התחילה האספה מפגינה. ז.א.
האספה הפכה להפגנה, ושוב ברחוב המרכזי ביותר. לא היה שם כוח משטרה
כי במקום היה שוטר תנועה והיה קצין אחד, סגן מפקח הנפה שנשלח על-ידי
מפקד הנפה להשקיף על מהלך הדברים. ההוראות של איש התנועה היו לקיים
את התנועה. ז.א. לבקש את המפגינים לעבור לצד המדרכה, כדי שהתנועה
תוכל להמשיך. ההפגנה במקום מרכזי עצת את התנועה לתקופה ארוכה מאד,
וזה לא ייתכן.

י. סחר:

ברגע שהקצין הזה נכנס לפעולה ובפסק לעלות על הסדרכה, נחף, דחפו אותו והפילו אותו ארצה. אין לי פרטים אם ההפלה ארצה היתה בסכוון. אני רוצה להיות מביט-הלל ולאמר שהקהל נדחף עליו, אבל מאז הפך הדבר להפגנה, ואז הופיע המפקד עם כוח מוגבר שהיה מוכן, כי תמיד בזמן של הפגנה אנחנו מקיימים כוח מוגבר במקרה של הפגנה. ואז הענין הפך להפרעה גדולה.

נכון שהמטרה התחילה לפזר בכוח, אבל המפגינים התנגדו בכוח. אז היה האינצידנט. בדו"ח שקיבלתי נאמר שח"כ סנה התחיל קורא קריאה מתוך הרם-קול. הקצין ציווה על השוטר להפסיק את הרם-קול. אני מוכן לקבל את הגירסה של חבר-הכנסת סנה. אני שמח מאד על הדיון הזה, אם כי לא נוח לי להופיע כצד נגד ח"כ סנה, טורי ורבי. אני רק שמח על הדיון הזה מסיבה אחת. אני אומר שהמטרה נמצאת במצב קשה מאד לא פעם אחת. אנחנו איננו מסרבים לתת רשיונות להפגנות. יש חוק שאומר שהפגנה תחת כיפת השמים אסורה. אנחנו איננו מסרבים, והיה רק מקרה אחד שסרבתי, זה אהה לסיעת חרות, לקיים הפגנה בככר ציון. המטרה משאירה לעצמה את הזכות לקבוע איפה תהיה ההפגנה. קבענו לעצמנו עקרון שלא מרשים הפגנות במקומות מרכזיים בשעות של תנועה גדולה, כי שהמפריע לציבור.

מארגני ההפגנה לא פנו אלינו. אני רוצה פעם לדעת מה עלינו לעשות, כי בראש כל הפגנה כזאת הולך חבר-כנסת. אני לא מוכן לערוב שהקצין או השוטר שוקלים נכון באותו רגע. היה כדאי שנקבל הגדרה מתי מתחילה הפגיעה בחבר-הכנסת. חבר-הכנסת עומד על המכונית, יכול להיות שהשוטר מכיר את חבר-הכנסת סנה, וצולל להיות שאינו מכיר אותו. האם מותר לשוטר זה לעלות ולהפסיק את הרם-קול שקרא קריאות הפגנתיות. הייתי רוצה לקבל פעם הגדרה בענין זה, כי מצבנו לפעמים בלתי-אפשרי. מכיון שאני יודע שההפגנות לא תפסקנה בסדינה, אני עלול להקרא אליכם כל שבוע או שבועיים כדי לתת את הדיון. יש לי הרגשה שבמקרה זה לא היתה פגיעה בחסינות חבר-הכנסת. חבר-הכנסת סנה לא הודיע שהוא חבר-כנסת. וההגיון מחייב שחבר-הכנסת יודיע את זהותו לשוטר, ברגע שהלז ניגש אליו. לא ברור לי בדיוק מה קרה על המכונית, אבל אני מוכן לקבל את הודעתו של ח"כ סנה בענין זה.

היו"ר ד. בר-רב-האי:

בעקבות דבריהם של ח"כ סנה ומפקח המטרה עלי להעיר כמה הערות. ראיתי את התהלוכה מטרפסת ביתי - אני גר במקום מרכזי בחיפה - וראיתי מי הלך בראשה. לא ידעתי אז כמה ימתיים הענין, ורק לאחר זאת נודע לי הדבר. וכאן מתעוררת בעיה: האם כל קבוצת אנשים רשאית בשעות אחר-הצהריים, בשעה שהרחוב מלא תנועה וכל מכוניות הנוסעים עוברות שם - האם הם - ומספרם לא חשוב - רשאים להפגין או להציבור צריך לסבול שייווצר פקק עצום, והתנועה תיפסק. ובראשה של התלוכה כזאת הולך חבר-כנסת. אם הוא משתתף בפעולה בלתי-חוקית, האם הוא על-ידי זה לא לוקח על עצמו את הסיכון שקשור בדבר? והאם חסינותו האינדיבידואלית היא כל כך רחבה שהיא משתרעת גם על הסיקרופון וגם הוא מחוסן, רק על-ידי זה שח"כ משתמש בו.

חשבתי כל הזמן על השוטר. ראיתי כיצד שוטר התנועה מנסים לצמצם את התהלוכה במחציתו של הכבוש, כדי להבטיח לפחות דרך בכיוון אחד, לשירה ארוכה של אוטובוסים. אינני מכחיש שקיימת שאלה של התנהגות המטרה כלפי חבר-כנסת זה או אחר, אבל קיימת גם בעיה שניה: כיצד מתנהגים חברי-כנסת ביחס לחוק וכיצד הם מסכנים את עצמם על-ידי שיתוף פעולה והשתתפות במפעלים בלתי-חוקיים, ומה הגבול המותר להם?

אני, כיו"ר ועדת הכנסת מוכן לא רק לשמור על זכויות חברי-הכנסת, אלא גם על חובותיהם. אחד החובות היסודיים של חבר כנסת, לא רק של אזרח, הוא לשמור על החוק. לפני שנה השדמנתי לבסיס אימונים של השוטרים, כדי לארצות בפניהם, והם ביקשו לדעת מה מותר להם לעשות ומה אסור להם לעשות, כדי שלא יפגעו בחסינותו של חבר-הכנסת. נאלצתי אז לתת תשובות מתחמקות מאד, מפני שהרבה מאד תלוי בהתנהגותו של חבר-הכנסת.

היו"ר ד. בר-רב-האי:

המטרה מבקשת מאתנו הדרכה, כיצד עליהם לנהוג בשעה שהם מפזרים אספה בלתי-חוקית - בחוץ או בבית - ובראש ארחה אספה או הפגנה הולכים חברי-כנסת. יש משהו אבסורדי בכל ענין כזה. חבר-הכנסת סנה צריך לחשוב עם על הצד השני של המטבע. אינני סוכן למצוא פגם בהתנהגותה של המטרה ביחס לחבר-כנסת. אינני מדבר על אספה, אלא ביחס לחבר-הכנסת אינני מוצא כאן פגם.

ג. צברי:

פנייתו של המפקח הכללי בסוף דבריו, שנדריך אותו כיצד לנהוג במקרים מסוג זה, נוגעת בי. עלינו להשיב לשאלתו. קודם כל אנחנו מעוניינים שהמטרה והשוטרים ימלאו תפקידם בסדר. עלינו לעזור להם בנדון זה. אינני חושבת שלחבר-כנסת, משום שהוא חבר-כנסת, יש רשות להפר את החוק. חסינותו לא ניתנה לו על-מנת להפר את החוק. יש לו זכויות מסוימות, אם כי לא חוקיות. אבל עליו לקיים מבחינה חוקית, כל מה שחייב אזרח אחר במדינה לקיים. עלינו לשמש דובמה. כיצד יושפע הקהל אם בראש אספה בלתי-חוקית צועד חבר-כנסת. עלינו לקבוע כלל ראשון, שחבר-כנסת שמפר את החוק, אין טענתו טענה.

עכשו ברצוני לשאול את המפקח המטרה: אם יש חוק האוסר הפגנות ללא נטילת רשות, מדוע נתתם לקיים הפגנה זר? אתם מלכתחילה פתחתם פתח לפורענויות. אם הציבור הזה יודע שלא נתתם רשיון לאספה זו, ובכל זאת היא מתקיימת ונראשה חבר-כנסת, מדוע לא יעשה הציבור הזה עוד כהנה וכהנה.

אינני מקבלת תופעה כזאת של סכות באלות על ראשיהם של אנשים. אבל מצד שני צריך להבין שאותו קצין שנדחה על-ידי הקהל מציב על כך, ובצורה זאת מתחילות ההתפתחויות השונות.

מצד אחד המטרה צריכה לשמור על החוק - לא להרשות אספות והפגנות ללא רשיון - ומצד שני חייבים חברי-הכנסת לשמור על החוק ולא להפר אותו. חבר-הכנסת סנה וחברי-כנסת אחרים צריכים לשמש דוגמה לאחרים, ובעיקר בשעה שמדברים כל-כך הרבה על אזרחות טובה.

ב. סמיון:

השתתפותו של חבר-כנסת באספה בלתי-חוקית היא הפגיעה בחוק החסינות. עלינו להבין שחבר-כנסת מחוקק חוקים ואף מקל על עצמו לשמור עליהם. חבר-הכנסת סנה לא היה צריך כלל להעיז להביא דבר כזה בפני ועדת-הכנסת. ובצורה חברית ארמו לחבר-הכנסת סנה כאן בוועדה: לכל ניצול יש גבול. הוא מביא את הדבר לוועדה ליוועדו שהוא השתתף בדבר לא חוקי, והוא מספר לנו על יהודי חלוש, בשעה שהוא עצמו ניצל את היהודי החלוש הזה - זוהי פגיעה בחסינות חברי-הכנסת ובכל חוק אחר. אני הייתי מציע לוועדה, לקבוע עמדה קבועה לדברים מסוג זה.

חבר-הכנסת סנה הביא בעיה זו מבקשת הראות שלו, אני אעלה אותה מבחינת-אני, ואדרוש לקיים דיון בוועדת הכנסת על התנהגותם של חברי-כנסת לגבי חוקים. הדבר הזה יכלול כל מיני הפגנות ומעשים של חברי כנסת, ואעמיד את הדברים תחת כותרת של פגיעה בחסינות חברי-הכנסת.

כהפגנה, אני מציע להוריד את הדבר הזה מסדר-היום.

א. פרי:

ענין אחד שהעלה כאן המפקח הכללי של המטרה אינו שייך לוועדת הכנסת, אלא לוועדת הפנים. הוא דיבר כאן על סעיף האוסר עתירת הפגנות ואספות תחת כיפת השמים. זהו סעיף מתקנות מתקופת המנדט שהופעל אצלנו. המפקח הכללי של המטרה שאל כיצד עליו לנהוג במקרים כאלה. ואני אומר, שכל הצרות ועל ההתפרעויות האלו, הן פרי הסעיף הזה. אילו המטרה היתה מבקשת מאת המפגינים לפנות את הדרך בשביל התנועה

א. פרי:

היו ודאי נענים לה. שמעתי מפי שר המשטרה ומפקח המשטרה שבדרך-כלל אין מסרבים לתת רשיון. אם כך, לשם מה דרוש הסעיף הזה בדבר הרשיון, שלפיו יתנו רשיונות, ואחר-כך יחליט המפקח הכללי שהדבר עלול לפגוע בנטחון הציבור ולא יתנו רשיונות כאלה. לכן מגיב הציבור כפי שהוא מגיב.

אשר להפגנה בחיפה, כפי ששמענו מן המשטרה לא היה בדעתה לדרוש את פיזור ההפגנה, אם כי לא היה לה רשיון, אם כי היה ידוע איזו הפגנה זו והיה ידוע שמשתתף בה חבר-כנסת. אני מתאר לעצמי שאם הכינו יחידת מילואים שעמדה באיזה מקום ואם כי שלחו רק קצין אחד, המשטרה בחיפה ידעה היטב מה עומד להתרחש. אני חושב שהיא לא שקלה את הדבר במידה מספקת. שמעתי שהמשטרה אינה מתערבת בירושלים, כל זמן שצועקים רק "שבת". לא שמעתי את זה, ואני יכול לדבר רק על מה שמעתי.

לא היה כאן שיקול דעת מספיק ביחס להפגנה בחיפה. והיתה פה פגיעה בחסינות. חוק החסינות קובע שאפשר לעצור חבר-כנסת רק עם הוא נתפס בשעה שעשה מעשה פשע, או הפרת השלום או בגידה. ומכאן נובעות הסמכויות של התערבות המשטרה. צריכה אולי להיות במשטרה יחידה מיוחדת שתטפל בחקיי-הכנסת. הדבר הזה דרוש הרבה אינטלגנציה מן השוטרים. אינני יכול לקמץ למשטרה את המאמץ הזה. אני יודע שתפקידה קשה מתוך החוקים האלה. אני אינני אשם בזה, אלא החוקים האלה. הרוב הוא שהחליט כך, ועל השוטרים למלא את תפקידם הקשה. עצם הפקודה שניתנה להוציא את הרם-קול מידי חבר כנסת היא פגיעה בחסינות, כי אסור לפגוע בחבר-הכנסת. אילו הרם-קול היה מונח בסכונת ולא בידי של חבר-כנסת זה דבר אחר.

ועדת הכנסת צריכה לקבוע שהיתה כאן פגיעה בחסינות, והחלטה זו יש בה חשיבות תקדימית רבה.

אני יודע שיש חברים שחוק החסינות מפריע להם. חבר-הכנסת קמ"ן חוק החסינות קיים היום, והוא קיים דוקא בשביל מקרים מעין אלו שאנחנו דנים בהם. היועץ המשפטי יכול לתבוע את חסרת חסינותו של חבר-הכנסת סנה, משום שהוא השתתף באספה בלתי-חוקית, ואנחנו נחליט על זה. אבל אין זאת אומרת שהמשטרה רשאית לפגוע בחבר-הכנסת. חוק החסינות מגן על חבר-כנסת שמשתתף בכל אספה ואומר שאסור לפגוע בו. המשטרה עברה את הלאו הזה.

י. אורי:
הניעוני לדבר דברי חבר-הכנסת הדואג לחסינותה של הכנסת. הכנסת לדידי זו המדינה, המדינה נשמרת על-ידי המשטרה, והמשטרה מצווה לשמור על המדינה הזאת שהרוב הדמוקרטי - כי בשבילי רוב זו דמוקרטיה - קבע אותה.

היה לי העונג לנסוע באותו יום של ההפגנה יחד עם חבר הכנסת סנה וחברי ועדת הכלכלה לסיור במסלוק ובמפעלי הדשנים החימיים. חבר הכנסת סנה פרש מאתנו לאחר הסיור במדוק. זכאי חבר-כנסת לא להשתתף בישיבות הכנסת, וודאי שלא להשתתף בסיור. אבל לאחר ששמעתי מה שקרה, הבינתי למה פרש. ואני שואל את עצמי: מה אני הייתי עושה אילו הייתי שליח של תנועה שעושה דבר בלתי-חוקי. (מ. סנה: הפגנת נגד זיון גרמניה זה חוקי טעל לכל). אם לדעתי דבר מסוים הוא נכון אבל הרוב קובע אחרת, המשטרה היא ששומרת על כך. אנחנו חיים במדינה דמוקרטית ויש חוק והמשטרה מצווה לשמור על החוק. אילו באותו כנס היה מתפרץ חלק שאינו שומר חוק ופוגע בחבר-הכנסת סנה, היה חבר-הכנסת סנה צועק "היכן המשטרה?". אני סברתי שחבר-הכנסת בא ומצא הפגנה בלתי-חוקית, ומחובתו היה לפנות לקהל ולבקשו לא להתפרע, שהוא יוקיע את התפרעות המשטרה באופן חוקי. הוא יכול לדבר על זה בכנסת. אני הייתי אומר לקהל הזה: ידידי הנכבד, צייתו להחלטת המשטרה ואל תביאו אותה לידי כך שתשמש באלות. בדרך היה המקורפון ויכולת להכריז זאת.

י. אורי:

אתה חיללת את כבוד הכנסת ואת כבוד החסינות. מה יכולה המשטרה לעשות? להפסיק את המיקרופון אינה יכולה, לתבוע אותך למשפט? בדידי היתה עובדה: אינני יכול לתבוע אותם למשפט, כי אינני מכיר את האנשים, אינני יכול לתבוע אותך למשפט שאתה הסתת אותם. עמדתי בפני קהל זאה, ושלשה בריונים לא נתנו לי לדבר, ושני השוטרים המסכנים ביקשו להתפזר והבריונים זרקו עליהם אבנים וחיללו את מדי קודש. בשבילי אלה הם מדי קודש. באו אלי אחד-אחד ואמרו שאלה הם האנשים המוסתים, אבל אינני יכול להוכיח זאת. מה היתה המשטרה צריכה לעשות. חבר-הכנסת פרי מדבר על סאה שערים. אני יודע מה שנעשה בשערי הכנסת, כיצד מטסים את האנשים, וכיצד חברי-כנסת הולכים בראש תהלוכות נכים ומנצלים את הככות המסכנה הזאת לתעמולתם. זה כבוד הכנסת? וראיתי כיצד נושכים בשנים את ידי השוטרים בישראל. אנשים מסכנים, מטוטים על-ידי חברי-הכנסת. אתם מגינים? זוהי חסינות? אתה בהופעתך זו חיללת את כבוד הכנסת, את כבוד המשטרה, ועליך לבקש סליחה.

א. ברמן:

אומר כמה מלים על הדקע ועל הנסיבות של הפגיעה בחסינות חבר-הכנסת. אגיד את הדברים לא רק כחבר ועדת-הכנסת, אלא כאחד מניצולי הגטאות ומאנשי המחנות.

עלי לאמר לחברי-הכנסת ולמפקח הכללי של המשטרה שאני רואה את מה שקרה בחיפה, את ההתקפה הגסה של המשטרה על ניצולי הגטאות ומחנות הריכוז, על אנשים שמחו נגד זיון ברמניה, נגד החייאת הצבא הנאצי, של רוצחי עמנו - אני אומר את הדברים האלה בכל הרצינות - אני רואה את הדבר הזה כמחפיר ביותר. (ב. אזניה: אני כופר שאלה היו ניצולי מחנות; כל העניין מתוכנן ומאורגן, לא היה אף ניצול-מחנה). היו שם מאות של ניצוי מחנות. אילו לפני 10 שנים, כאשר הייתי במחנות, היה מישהו אומר לי שבמדינת ישראל, במדינת היהודית יקרה דבר כזה, הייתי אומר שהוא מטורף. והטורף הזה אירע כאן, במדינת ישראל. וכתוצאה ממנו באה הפגיעה בחסינותו של חבר-הכנסת סנה והיא עוד יותר חמורה, מאשר הפגיעה בחבב הכנסת גניחובסקי, או חביבי או אחרים.

אני מוכרח למחות נגד זה באופן הנמרץ ביותר, וכל הגישה הפורמלית של חברי-הכנסת קמ"ן, צברי ואורי היא זועתית לדעתי, כי אתם משתמטים מנושא האספה וההפגנה, בשעה שאתם הייתם צריכים להפגין יחד אתנו. המשטרה היתה צריכה להפגין יחד אתנו. איפה אנחנו נמצאים ומה קרה כאן? אומרים שאנחנו משמיצים, ואנו שואלים: מי משמיץ את שם ישראל בעולם? (ב. אזניה: אתם) חובתה של ועדת הכנסת למחות נגד הדבר המחפיר הזה שקרה במדינת ישראל. עלינו למחות באופן הנמרץ ביותר נגד התנהגות המשטרה, ונאשר לפגיעה בחסינות - יש לדרוש להעמיד לדין את האחראים לכך.

ע. איכילוב:

השעה היא 11.00, ואנו נוהגים להפסיק תמיד את הישיבות בשעה זו.

א. כלפון:

אני מציע להפסיק את הישיבה.

הי"ר ד. בר-רב-האי:

אנו מפסיקים את הישיבה. נרשמו עוד לרשות הדיבור, חברי-הכנסת רוזיאל-נאור, איכילוב, אזניה, סוף אדין אלזועבי, נורוק וכלפון.

הישיבה נבעלה בשעה 11.00